NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih rečí.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **IX.** V sredo 22. prosenca (sredozimna) 1851. *List* **4.**

Vodník pri živinoreji
našim gospodarjem in gospodinjem.

(Dalje.)

Iz različniga obraza zób se da starost govéd nar gotovši določiti. Scer pa so še nektere druge znamnja, ki pa niso tako gotove, kakor une.

Krave dobijo po vsakim teletu en obroček (rinko) na rogovih. Ker večidel o 3. létu pervo têle imajo, se doštejejo številu obročkov na rogu še 3 léta, in tako se vgane starost krave. Je krava jalova ostala ali eno léto ni teleta imela, je prostor med obročkama veliko veči od navadniga. Je pa krava zvergla, se obroček le malo vidi.

Pri bikih se prikaže pervi obroček o 4. létu, in potem zaporedama vsako léto eden, ki se do 8. léta večidel očitno vidijo.

Kar scer vunanji obraz celiga života vtiče, so vpadene sanjci, globoke nadočesne jamice, siva dlaka okoli sanjc in ušés, bolj viseče ušesa, okó brez bistrosti, okorna hoja brez praviga življenja — znamnja starosti. Vender vse te znamnja ne povejo tako gotovo števila lét, kakor zobje in spremembe na njih.

Pleména govéd se ločijo v 3 verste, eno pléme je tisto, ki je na gorah domá, drugo v dolínah in tretje je tisto, ki je mešanca iz perviga in druziga.

Nar imenitniši dolinske pleména so: holanško, poljsko (podoljsko) in ogersko. Ogersko pleme je belosive ali černkasto sive barve, ima velike gladke rogove, visoke nogé, posebno žlahno mesó, se da dobro ispitati in je za vprego pripravno. Če bi ogerske goveda tudi za mleko tako dobre bile, kakor so scer dobrih lastnost, bi ne bilo plémena na svetu, ki bi ogersko prekosilo. Ravno tacih lastnost so tudi poljske (podoljske) goveda, ki se od unih le v tem ločijo, de nimajo tako dolzih rógov in bolj nizke noge.

Med goratimi pleméni so nar imenitniši: Štajarsko iz Mircne dolíne (Mürzthal), Švajcarsko iz Švica, Berna in Freiburga, in pa Tiroljsko. Štajarska krava iz Mircne dolíne je nar boljši krava za mleko, in ker je mesó tega plemena posebno žlahno, in so tudi voli za vprego po Ogerskih naj pervi, se zamore reči, de so na Avstrijanskim goveda tega plemena nar boljši. Le škoda, de se že težko dobé goveda tega čistiga plemena. Scer pa na Štajarskim zlo obrajtajo in po pravici — Mariahofniško pléme, ki je tudi za mleko posebno dobro. — Švicarsko pléme je zavoljo obilniga mleka in žlahniga mesá sloveče. — Tiroljsko pléme je zavolj mleka obrajtano, pa nima žlahniga mesá, ima posebno debelo kožo, zato se na videz med vsimi pleméni nar hitrejši odebelí, in tudi pri slabi piči ne shujša berž.

Če samo na mesó in loj gledamo, bi tedaj ogersko in poljsko živino na pervo stopnjo postavili, — če pa gledamo na obilnost mleka, na žlahnost mesá in pripravnost za vprego, bomo Švajcarskimu in Štajarskimu pleménu prednost dali, — za gorate kraje, kjer ni preobilne kerme, je pa posebno Tiroljsko pléme pripravno.

(Dalje sledi.)

Kermenje (futranje) živine.

Če se kravam v vodo, s ktero jih pozimi napájamo, koljčkaj ovsene moke nameša (kakor imajo na Holandskim navado) ni to pojílo samo zdravju živine zlo koristno, ktera se pri tem veliko bolj počuti, kakor če bi bila le s senam pitana, temuč tudi storí, de molzne krave več in boljšiga mleka dajo.

Nova dacna ali mitna tarífa
za vse dežele avstrijanskiga cesarstva.

(Dalje in konec.)

Novi dac, ki se za izvožnjo domačiga avstrijanskiga blagá v ptuje dežele, in ptujiga blagá v domače dežele, ravno zdej na Dunaji posvetuje*), se tedaj na to opíra, de se ima zastarano in občinstvu škodljivo zabranilo ptujiga blagá spremeniti v svobodno vpeljanje in izpeljanje, tode proti tem, de se tak dac (ali taka mita) na blagó postavi, de od ene straní ptuje blagó domačim izdelkam in pridelkam preveč ne škodje, od druge straní pa, de ljudstva, ki tega in uniga blagá potrebujejo, tudi dobro ptuje boljši kup dobivajo.

Na vse sirovo ali le na pol izdelano ptuje blagó, kakor na vse reči, ki jih fabrikanti, obertniki in rokodelci potrebujejo, je tako nizik dac postavljen, de skoraj imé daca ali mite ne zasluži. S tem bo scer deržavna kasa veliko dohodkov zgubila, fabrikanti in rokodelci pa bojo to blagó boljši kup dobivali in potem se bo cena iz taciga blagá napravljenih izdelkov pri nas ponižala. V spričanje tega damo le en izgled. Dac za vpeljanje sirove pavole ali bombaža je bil po stari tarifi za vsaki cent 3 gold. — prihodnjič pa ima le 5 krajc. biti. To je velik razloček. Deržavna kasa bo zgubila pri tem vsako léto okoli 608,000 gold. — ali našim fabrikantam, ki blagó iz pavole izdeljujejo, bo s tem ponížanjem veliko pomagano, in ljudstvo bo pavolnato blagó po tem veliko boljši kup kupovalo. Tako je tudi s žvêplam i. t. d. Za kavo (kafe) je dac od centa na 11 gold. postavljen; za sladkor ostane po postavi od 12. listopada 1849. Les bo prihodnjič v dvojni dac ločen, namreč drugač za les, ki je za kurjavo, drugač, ki je za zidanje. Za les, ki je za kurjavo, je dac za uvožnjo od 100 kubičnih čevljev na 25 krajc., za izvožnjo pa 10 krajc. — za les, ki je za zidanje, za dile in skodlje je uvožnína 45 krajc., izvožnína na 10 krajc. postav-

*) 20. t. m. so mogli poslanci vsih kronovin že na Dunaji biti. Vred.

ljena. Dac za izvožnjo takiga lesa, ki je za barke in ladje, je povikšan, ali rêči moramo, de jo to povikšanje premajhno, zakaj če se ne bo tarifa taciga lesa zlo povikšala, nam bojo kmalo iz Krajnskiga vse hraste i. t. d. v Terst izpeljali in v malo létih bomo sami pomanjkanja terpeli.*) — Scer je vvožnína (ali dac za vpeljanje iz ptujiga v naše dežele) postavljena

za cent žita 15 krajc.	izvožnína	5	krajc.
„ „ sočivja 15 krajc.	„	5	„
„ „ rajža 45 kraja.	„	5	„
„ „ moke 45 krajc.	„	5	„
„ „ ogeršično in lanéno seme 5 krajc.	„	5	„
za eniga vola ali bika 4 gold.	„	5	„
za eno kravo in za teleta čez léto 2 gold.	„	5	„
za eno ovco ali kozo 15 krajc.	„	5	„
za eniga prešiča 1 gold.	„	5	„
za eniga konja 3 gold.	„	5	„
za cent sterdí 1 gold. in pol	„	5	„
„ „ masla 2 gold in pol	„	5	„
„ „ voska 5 gold	„	10	„
„ „ žganja 7 gold. in pol	„	10	„
„ „ grobiga usnja 7 gold in pol	„	10	„
„ „ žlahniga usnja 12 gold in pol	„	25	„
„ „ usnjatiga blagá: grobiga 25 gold.	„	25	„
„ „ usnjatiga blagá: srednjiga 50 gold.	„	25	„
„ „ usnjatiga blagá: nar lepšiga 100 gold.	„	25	„

Prostor nam ne pripustí, cele tarife naznanovati; in ker zdej še tudi v vsih rečéh ni dogotovljena, jo bojo bravci takrat zvedili, kadar bo gotova.

Začasna postava
zastran kantonskih in soseskinih cést.

Novíce so prejele iz G. vprašanje: kako stojí zdej s céstami, kdo jih mora popravljati? i. t. d.

Na to vprašanje odgovorimo, de je Krajnsko kronovinsko poglavarstvo 30. oktobra 1850 ukaz razglasilo (in tako bo mende tudi v druzih deželah), de, dokler nova postava ne pride, ki bo stransko cestništvo po posebnih postavah uravnala, veljajo za kantonske in soseskine céste v vsim stare postave, samo de se nima med nekdanjimi grajšinami in podložnimi kmeti noben razloček delati. Za take ceste potrebni denar se ima iz kantonskih denarnic vzeti, in že do 1. listopada 1850 so se mogle vse poprejšne kantonske denarnice v eno denarnico za celo kantonsko poglavarstvo zediniti.

Od Bohinja kàj.
(Dalje.)

Ozrimo se zdej nekoliko na mnogoverstne dela in opravila Bohinjcov in njih preživitek.

Kmetovanje. Ker so njih zemljiša majhne in rodovitne zemlje le malo, je iz tega razvidno, de samo kmetija Bohinjcov preživiti ni v stanu. Kar koli pa se iz zemlje pridela, se v priméri z druzimi kraji le z velikim trudam in terpljenjem pridobljuje. V dolíni sejejo še ozimino, na tó nekoliko tudi ajde; po gorah in planínah, se vé de, samo jaro žito imajo. Nekej lét sèm precej turšice sadé, ki se sploh dosti dobro obnaša; tudi lanú se dokaj najde, in trud se večidel dobro poverne. Gnojenja je njivam, ker je zemlja debéla in pusta, memo drugod veliko več treba. Kadar enkrat domá vse obdelajo, pa gredó v planíne, kjer svoje rovte, njive in senožeti imajo (nekteri clo za 70 senosékov), de poórjejo, sejejo, séčejo — požanjejo in pospravijo. Fižol (ki mu ondi bob pravijo) še tudi sadé; bôba (ondi v razloček od uniga pravi bob imenovaniga) pa clo malo. Graha je nekoliko, léče pa najti ni. Tudi ženske takó pridno delajo, plévejo, osipljejo i. t. d. de malokje takó. De si marsiktere potroške prihranijo, jim tudi to na hvalo pride, de možje skor vsakoršno domače orodje večidel sami delati in popravljati znajo. — Ravno zató pa, ker je rodovitne zemlje takó malo, je pa tudi silno draga; v priméri z marsikterimi druzimi kraji na pol dražji.

Drevoreja. Kar izrejo sadniga drevja dotiče, se do poslednjih lét v Bohinju za to niso kej dosti pečali, desiravno toliko prostora in pripravne zemlje imajo, de bi si prav veliko lepiga in dobriga sadja lahko pridobili. Zdej pa prid sadjoreje zmiram bolj spoznavajo, in se zmiram bolj za njo vnemajo. K temu pa so v spodnji dolíni (na Bistrici) en gosp. kaplan zlo pripomogli, ki so vertno šolo napravili, in šolsko mladost v izréji in požlahnjenju sadniga drevja podučevati in djansko vaditi začeli, česar se je tudi ondotni gosp. učitelj z veseljem in pridam poprijel. V zgornji dolíni (v Srednji vasi) si pa posebno gosp. fajmošter z besedo in z izgledam prizadevajo, ljudí od prida sadjoréje prepričati, jim vse potrebno pokazati, in jih k posnémanju opominjati. Zmed kmečkih ljudí si je pa posebno en mož — Juri Stare, po domače Kristan, iz Podjéla — za sadjorédjo že dolgo lét veliko prizadjal, si že veliko in lepiga sadja priredil, in o poslednji delitvi častnih daril za sadjorédjo od kmetijske družbe sreberno svetinjo dobil. — Kar pa drugotno drevje ali gojzde tiče, je pa zlo škoda, de z lésam takó lahkomišljeno ravnajo, in ga toliko v nič priti pusté. Desiravno mislijo, de jim lesá zmanjkati ne more, se vender lahko zgodí, de čez kej lét njih otroci še za potrebo lesá imeli ne bodo, če ga bodo le pokončevali, za zarejo pa ne skerbeli. Tode od modriga in skerbniga srenjskiga predstojništva je za gotovo upati in pričakovati, de tudi te rečí v nemar pustilo ne bo.

(Dalje sledi.)

Národske staríce.
Četerti list.

Ljubi moj Jože!

Zadnjič sim Ti od slovenske národnosti še nekaj obljubil pisati, kar sicer sosedam tudi povém; v pismu do Tebe bom pa od te rečí še lože govoril, ker Ti že marsikaj več od tega veš. — Slovenci imamo tudi narodne molitve. Ko babica ali mati ali veči sestra otroka zjutraj na kviško spravi, ali ko ga zvečer spat deva, ga lepo prekriža in ž njim moli „oče naš“, „česena si marija“, véro in še druge molitvice. Potlej ga še zlasti zvečer lepo po domače Bogu, usmiljenimu Jezusu, Devici Marii, svetimu Jožefu, zvestimu Angeljčiku Varhu in svetimu patronu perporoči, in uči, kako naj se tudi sam perporoča. Kaj ne Jože, kako so nama stariši Boga v vsih rečéh kazali? Če sva kaj napak rekla ali storila, je bilo koj: „Kaj bo Bogek rekel, ki te ima tako rad? Poglej! kruhek je on dal; rožice, ki jih nabiraš, je on vstvaril; solnček on viža, da nam sveti. In tako dalje, da bi cele bukve lahko od tega popisal, da se tudi v pobožnosti slovenska národnost kaže. Pa zadosti je od tega. Ob kratkim hočem le še povzeti, kaj se pod narodnostjo ume.

Národnost kaciga naroda obseže telesne posebnosti in tudi posebne dušne nagnjenja, dalje vse njegove posebne šege in navade, in še celò obleke, pesme, pripovesti, jezik in posebnosti v svetih občutlejih. Vse,

---

*) Podružnica v Planini se je za to reč že pred 2 létama potegnila, in kmetijska družba je Krajnskimu poslancu gorko na serce položila, de naj nikar v nemar ne pustí te imenitne zadeve na Dunaji natanjko odkriti. Vred.

kar se večidel per celim narodu najde, in ga od druzih narodov loči, se imenuje národnost. Tako najdemo slovansko, nemško, francosko, italijansko, angleško, španjolsko národnost in še druzih več. Mi Slovenci imenujemo slovenske národne rečí, da so po naše ali po domače, ali per nas v šegi in navadi. Ko bi pa hotli še drugači reči, bi rekli: To spada v našo národnost. Pisatelji včasi kake reči narodne ali narodske imenujejo, ki so per takim narodu sploh najti, če se tudi po njih ne loči od druzih narodov, kot, postavim, národna véra Slovencov je katoljško keršanstvo, desi je ravno več druzih narodov, kteri imajo ravno to sv. véro. Prav za prav se take rečí, ktere so več narodam, ali še celò vsim ljudem lastne, ali pa tudi take, ki se li v kakim kraji ali okolici najdejo, ne morejo narodne ali narodske rečí ali národnost imenovati. Da so národne, se morajo per večim delu eniga naroda najti. Beseda narod, to je, ljudstvo eniga rodú, se zna v širjim ali ožjim pomenu vzeti. V širjim pomenu smo Slovenci, Horvati, Slavonci, Dalmatinci, Čehi, Poljaki, Rusini in Rusi vsi en slovanski narod. V ožjim pomenu smo pa Slovenci, južni Slovani, Čehi, Poljaki, Rusi vsak za se posebej en narod. Ravno tako se zna beseda národnost in národno v širjim ali ožjim pomenu vzeti. — Kar sim od slovenskih šeg, navad, oblek, in od pobožnosti govoril, veljá li od slovenske narodnosti, ki je narodnost v ožjim pomenu. Kar sim sicer sploh rekel, veljá tudi od národnosti v širjim pomenu. — Menim, da sim za prosto ljudstvo dosti razložil, kaj imate v sebi besedi národnost in narodno. Per pervi perložnosti Ti bom pa še pisal kakšino vrednost ima narodnost, da boš vedil, kaj jez o tem od narodnosti mislim, od ktere je dandanašnji sèm ter tjè govorjenje. Vém, da bi rad od národskih staric že kaj slišal, pa beseda besedo prinese in vest mi ne perpustí, da bi ti še pred od tega ne govoril, kako je narodnost obrajtati. Z Bogam!

Tvoj stari prijatel
Benkov Tone.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Štajera 12. jan. Že dve domorodni duši ste tako pravične želje zastran slovenskih národnih šol na Štajerskim izjavile, da morajo v sercu vsakega prijatela národne omike na vès glas odmevati. Pervi pogoj napredovanja šol in njih cvetenja je gotovo razumna glava, ktera šolarstvu predstojí; ako ona nima bistrega pogleda v bitje šel, in ne pozná, kje stojí krivo, kje je treba pomoči, kje so zapreke, ostane celo šolarstvo mehanička igra brez koristi, brez vspeha, brez resničnega delovanja. Pregréh pa ima slovensko šolarstvo neštevilnih, v notrajnih metodičkeh oblikah in v zunajnim vedenju. Te odstraniti, je le mogoče možu, kteri ima potrebne lastnosti, ki so: znanost národnega jezika in domačih odnošenj, posebno pa serce neprevstrašeno, v kterim gorí ogenj za napredek omíke ljudstva. Stara metodika se bode ostro in terdo na noge postavila proti umnim popravam v podučevanju, — in navada, globoko ukoreninjena pri nekterih, kteri šole vodijo, bo v krivih mislih, da se čast njihova pomanjša ali de se namen šole ne bo dosegel, kterega oni le v izobraženju serca, ne pa jednako serca in glave, išejo, napredek overala. Tudi od straní naroda se bode zoperstavljala stara napaka nerazumljivosti in tistega nič vrednega načela, ki veleva, „Naj vse pri starem ostane“. Narod — otroku enak — je premalo podučen in premalo prepričan, da vsahnuti mora, če se mu ptuja, nenarodna veja ucepi v drevo, ktero stojí na drugi zemlji, kakor pa na tisti, na kteri je ucepljena veja izrastla. „Učite nemšino mojega otroka“ bo upil prosti Slovenec vsakokrat, kedar bode fantiča v šolo prignal. On iše materialno korist; pa ta ne izvira iz želje, s pomočjó nemškiga jezika s znanostmi se obogatiti, ampak iz nezaupanja do nemške kanclije. In razodevanje takoršnih željá bo tako dolgo terpelo, dokler se ne bo vpeljal domači jezik v posle javne, ktere se opravlajo v kanclijah. Prav pomljivo prigledujem in pertresujem nasledke nemčarenja po národnih šolah (Volksschulen), in bogme! žalostni so; — izobraženje naroda ni prišlo tako rekoč nikamor naprej; zakaj od poldrugega stoletja, kar Slovenec šole ima, bi národno izobraženje moglo veči napredek dobiti in delavnost njihova bolje se poznati, kakor se je vse to pokazalo. „Slovensko ljudstvo je neomikano“ slišiš grajati, kamor koli se ozreš. Zapazenje teh okolišin bi pa moglo vladi, kteri gotovo na sercu leží: narodu zaklad potrebnih znanosti, mnogoverstne omíke in pobožnega življenja s pomočjó šol pripraviti, ne pa ga le s slabim znanjem ptujega jezika obogatiti in tako iz šol le učiteljstvo jezika napraviti — resnico do belega pokazati, da nemčarenje v slovenskih narodskih šolah tudi za naprej ne bo pripomoglo, cilja in konca teh šol doseči, ampak narod slovenski bo postal polután (hermafrodit), več v škodo in sramoto deržavi, kakor pa da bi bil močán faktor za konec deržavni. Ni tedej čuda, da imamo v slovenskih šolah takoršno delo, kakor ga je imel nekdaj Herkul v Augiasovem hlevu. Prav pošteno sta tedaj že dva dopisnika „Novic“ iz Štajera nasvetovala, ko sta narodu in njegovim vodjam povedala, da za slovenske šole na Štajeri je treba slovenskega svetovavca. Ali bi se ne bil nobeden najšel, kteri bi potrebne znanosti, in zaupanje vlade imel? Naj le vlada iše, ima slovensko štajersko korenjakov zadosti, kteri imajo terdno voljo in blago serce vladi pomagati v rečéh, ktere jo še bodo dosti zadele, preden de jih bo izpeljala po svoji želji in po potrebah časa. Poznamo scer stranko, ktera si perzadeva ubijati vsako napredovanje v narodnih šolah, in misli na sredovekovem položaju jih osnovati, — ali ta stranka ne premisli te rečí, ktere hude volje keršava z imenom „die fatalen Verhältnisse“. — Po razpisu visokega ministra je štajerski šolski svetovavec tudi za slovenske šole imenovan. „Ich finde gegenwärtig keinen Anstand, dass der Inspector der deutschen Volksschulen in Steiermark die Inspection auch auf die slowenischen ausdehne, in so lange darin keine andere Bestimmung getroffen werden sollte.“ Tako se glasijo besede g. ministra. Iz njih vidimo, da tisti možje, kteri so poklicani čuti nad narodnimi šolami, niso g. ministru razodeli, kar je potrebniga; in tako razumemo lehko besede, ktere, kakor se govorí, je g. minister enkrat nekimu Slovencu povedal: „Slovenci ničesar ne potrebujejo, ker se pri meni ne oglasijo. Pot željá je po uradijah, ne pa po časopisih.“ *) Vradije, posebno šolske, molite zdej: Confiteor! Slišimo, da bodo konec tega mesca vsi šolski svetovavci na Dunaju zbor v zadevah narodskih šol imeli; prosimo prečastita g. Rudmaša in Močnika: naj g. ministru odkritoserčno povesta, kar je Štajerskem Slovencom in narodskem šolam potrebno. Če že od nas za ta keršanski posel drugega plačila ne dobita, verujta prečastita domorodca! da domorodne duše bodo za Vaji Boga molile. Šololjub.

Iz Savinske doline. Slovenska reč pri nas lepo napreduje. Na Čeljski latinski učilnici zdaj

---

*) Mi pa mislimo: naj bi slavnimu vstavnimu ministerstvu razodetje poštenih in odkritoserčnih časopisov v vsih rečéh razjasnjenje (Kommentar) bilo uradniških predlogov in nasvetov. Če so nasveti uradíj v edinosti z vošili časopisov, zamore gotovo biti, de bo njegov sklep s hvalo sprejet. Ako pa so si vradniški nasvétí navskriž z vošili odkritoserčnih časopisov, bo prav storilo, ako dvomljivo zadevo natanjko preiskati da, de resnico zvé. Tako bo sebi, pa tudi občinstvu vstreglo. Vred.

trije gospodje materinski slovenski jezik učé, ín mladína je za-nj vsa goreča. Tudi v začetnih šolah so rodoljubi učeniki, ki spoznajo, kar čas tirja, kar vstava zapoveduje, ter se po tem verlo obnašajo. So pa, žali bog! tudi nekteri nemški gospodje, ki mislijo, de bi bilo vunder prav, ko bi vse pri starim ostalo. Kaj storijo ti? Zalostno in smešno je. Troje se jih v Gradec podá, gospodu deželnimu poglavarju svoje nadloge tožit. Stopijo pred njega, ter začnó: „Ker oni le nemško razumejo(!), prosijo, de bi gosp. poglavar zapovedal(!!), de bi se v Celjski začetni učilnici samo po nemško učilo(!!!)“ Gosp. poglavar jim odgovorí: „Gospodje, mi je žal; pa u tej reči ne morem vašim vošilam vstreči. Tèm več sim prepričan, de je zlo zlo želeti, de se šolska mladost obéh deželnih jezikov dobro izučí, in de se slovenski jezik čedalje bolj izobražuje, ker to potreba sedanjih časov terja, in cesarski ukaz zapové. Jez sam imam zdaj slovenskiga učenika, ter se slovenskiga jezika učim.“ Naši nemškutarji, to zaslišati, so jo vsi osupnjeni domú potegnili. Čudna stvar je zares z nekterimi nemškimi gospodi po Slovenskim: Slovenski kruh jim diší, slovensko mesó tudi dobro tekne, slovensko vince radi pijó, — le jezik slovenskiga naroda zaničujejo! J. Š.

Iz Marburga 3 pros. Več slovenskih županij iz Graškega okrožja je Štaj. deželnimu poglavarstvu prošnjo predložilo za uverstenje k Marburškimu okrožju.

Iz Slovenskiga Primorja. (*L.*) Ko sim pretečeno pomlad svoje polje obdeloval, in veselíga serca zemlji seme izročil, sim se ob enim na slavne vradíje in clo na visoko ministerstvo pravosodja s prošnjo obernil, da bi dovoljenje dobil, svoje zadeve po sodnijah o domačim slovenskim jeziku opravljati. Nebeški oče je nas tukaj vsake nesreče obvarval, in razni pridelki so trud marliviga kmeta obilno povernili; ali manj srečna je bila prizadetva na polji narodniga izobraževanja. Visoke in nar vikši vradije ne perpusté, da bi se besedica v našim maternim jeziku po uradih pisala; smo clo doživeli, česar nismo pričakovali, da pri javnih obravnavah Slovenc na svojim domu, gledé svojiga jezika, nima veči pravice, kakor bi jo ptuji Francoz tukaj imel. Upanje tedaj, da javne obravnave v sodnijah bodo slovenski življej kaj obudile, je večidel zginilo. Ali vender nam ni še popolnama obupati, da bi naša pravična reč zadnjič ne zmagala, ako je res, da srenja je podlaga deržave. Srenje so pri nas povsod uredjene, in poglavniki slovenskih srenj so pravilama pošteni, za svoj narod vneti možje; njih tiče zdaj, o svojim ozkim pa znamenitim krogu djansko prizadevati si, da naš jezik svojo pravico zadobi. Ako se bo vidilo, da mi samíh sebe ne zapustimo, in se terdno svojih pravíc deržímo, bodo tudi protivniki omolknili in našo národnost bolj spoštovali.

Iz Tersta 13. pros. ✠ Čas je, da tudi iz velikega Tersta kakšno novico udobite, predrage Novice! pa Vam obečamo, od zdaj večkrat*) kaj pisati, da bo Vam znano, da Slavjani še živé pri jadranskem morju, akoravno jih je veliko, kteri mislijo, da prej ali potlej bo borja vse Slavjane u morje popihnila. Pa to se ne bo zgodilo, akoravno sta se „Giornale di Gorizia“ in „Corriere Italiano di Vienna“ borji pridružila, in pihata proti nam, in nas hudournike imenujeta. — Sinoč je bila vesolna skupšina u slavjanskem družtvu. Predsednik družtva, visoko častiti gosp. Rudmaš, je od svojeh slavjanskeh bratov slovo vzel, ker ga volja vlade na Koroško v šolsko svetovavnico kliče. Bog ga sprimi, kamor se podá; on je učen mož, izveden v šolskih zadevah in potrebah, in iskren Slavjan. Družtvo slavj. u Terstu ga nikdar ne bo pozabilo, ktero je krepko vodil okolj poldruziga léta; družtveniki pa tudi ne bodo pozabili besed, ktere je on govoril sinoč, ki so bile tako mile in iskrene, da so globoko segle v serca vseh pričujočih. Priporočil je tudi skerbeti, da bi kmalo „Jadranski Slavjan“ izhajati pričel, in je nasvetoval iskrenega moža, ki bil bi voljen, časopis družtveni vredovati. Ko je g. Rudmaš odstopil, je bil mesto njega jednoglasno za predsednika izvoljen nas slavni g. Vesel, ali on je rekel, da mu je treba enmalo premisliti, prej ko to butaro na se vzame. Terdno zaupamo, de slavni mož, ki je že toliko krasnih cvetlic posadil na polje slavjansko, se ne bo odtegnil vodstvu našiga družtva, ki ima mnogo opravil v vedno veči slavo domovine. Lansko léto smo imeli u Terstu pri latinskeh šolah, slovensko učilnico, ali od časa, ko se je g. Macun u Zagreb preselil, je tudi slovenska učilnica zaostala; je tedej naloga našega družtva pripomoči, da se tej potrebi zadosti. — Od sv. Lucije pri Tminu sim dobil list mladega mašnika g. T. Rutarja, ki me je prosil, da bi mu šolskih knjig u slovenskem jeziku nakupil, kar sim serčno rad storil; on mi piše: „Vsi moji učenci, okoli sedemdeset jih je, se pridno slovensko učijo, ín veruj mi, de je veselje učenik nepopačeni mladosti biti,“ i, t. d. Slava! takemu pridnemu domorodcu! Želeti bi bilo, da bi se kdo iz Tminskega oglasil, in nam kakšinkrat pisal, da bi kaj od tamošnih krajev zvedeli. Ker v knjigah govorim, dam tudi na znanje, da „cvetje jugoslavjansko“ g. Macuna se dobí u našem slavj. družtvu na prodaj; prodaja jo tudi — kakor slišim — g. J. N. Kuk, c. k. mornarski uradnik u Terstu. Knjigi je cena 1 gold. sr.

Iz Gorice 12. pros. (*J. K.*) Tudi pri nas, kakor v 1. in 2. listu „Novíce“ od Ljubljane pišejo, se cvetlice sèm ter tjè viditi dajo. Še veči prederznost so pa tukej pokazale naslednje drevesa: 1) na Studencu v Gorici ena češplja, ki je popolnama cvetela, 2) v cesarskim borštu Sabotin, blizo Svete Gore, dva javora (Acer pseudoplatanus), ki sta clo perje pognala in ozelenela, in 3) v nogradu, za Goriškim gradam, kjer je 10. dan po novim létu lastnik, gosp. Godina, na tléh tri majske kebre (Maikäfer) najdel. — Ali v saboto, 11. t. m. se je borja vzdignila, katera še dones verší; ponoči je zemlja zmerznila, in tako tem novinam konec storila.

Iz Planíne na Krasu. (*d. n. s. c.*) Neka premožna kmetica je za skušnjo 7. dan t. m. pšenico in ječmen vsejala, ker je tako lepo vreme celo zimo, de nismo snegá več kot enkrat za malo časa vidili. Kako pa bo s tem žitam, ne vémo; skušnja bo učila. — Zoper draginjo se tudi pri nas vse pertoži, in ne vémo, kaj de bo! dobro bi pa bilo, de bi naša, za blagor svojiga kraja vneta županija za take rečí e pravim času kaj storila. — Opomniti moram tudi naše šole in našiga vredniga g. učitelja F. J. Krajnc-a, kteri že 40 lét učitelj, vedno za ljubo mladost gorí, in častitiga g. kaplana Brence-ta, vnetiga Slovenca, ktera oba se tako verlo obnašata za šolo, de je sploh vošilo: naj bi naša dežela veliko tacih mož imela!

Iz Postojne 14. prosenca. (*K.*) Ker vém, de se radujete kadarkoli kaj od kaciga verliga in iskreniga Slovenca, ki je praviga narodskiga duha navdan, zaslišite, Vam danes od te reči veseli glas prinesem. Potovaje po stari Liburníi, sedanji Istríi, sim se na gori Učka (Monte maggiore) soznanil z verlim rodoljubam, kteri je v slovenskim jeziku obširno izveden, in tudi glagolitico in kirilico, kteri dobro umé, prídno prebira in prestavlja. Znan Vam je že nekoliko, vender še ne dosti. Časti vredni gospod Jakob Volčič, rojen Ločán na Gorenskim, zdanji kapelan v Veprincu

*) Nam bo drago. Vred.

princu na Učki, po kteri pelje lepa cesta v Istrijo, se veliko pečá z nabero ljudskih pripovedk, starih izrekov in pregovorov, in čistih, nam na Krajnskim večidel neznanih besed. Čast in hvala mu, ki je lepo množico taciga draziga blagá že nabral! Veselje je slišati gladko in čisto slovenšino, ki iz njegov,h ust, ko iz bistriga zdraviga studenca teče! Poprosil sim ga, mi iz njegoviga nabirka kaj poslati, in mož beseseda! poslal mi je priloženo pismice in nekoliko nabranih besed in pregovorov, ktere vam tukaj pošljem v pokušnjo, in ako Vam, kar ne dvomim, dopadejo, obernite se na pridniga Slovenca v Veprinac; rad Vam bo še več podelil iz svojiga s pridnim trudam nabraniga zaklada. Po Liburnii, v kteri biva čez polovico pravih Slovencov, v starih taborih, kterih je dovelj na vse kraje, rastejo in cvetó v skritim cvetlice prijetniga duha, in lepiga slovenskiga glasú, ki se bi dale lahko v naše slovstvo vpeljati. Tam se čista slovenšina lepo razvija, in pridne čebelice pobirajo po rožcah med iz njih, kateriga bomo lahko serkali, ako se z njimi poprijaznimo. Berite priloženo pismice, in sledeče nabirke, in rekli boste! „res je.“ *)

Poleg noviga mesta. (V.) Okrog Noviga mesta smo imeli ob praznikih dovelj snegá, pa zdaj ga je že zlo jug pobral. Tudi tukaj se že kažejo sèm ter tjè marjetice, posebno pa rumene trobentice. — De so še pred prazniki 4 kontrabantarji na Gorjancih zmerznili, je že morebiti znano.

Novičar iz mnogih krajev.

Kakor je še pred malo časam vsak na Draždano gledal, kako se bo tam nemški klopčič izvil, ki je zdej že zlo poravnan, gleda sedaj vsak v Pariz, kako se bo ondi huda razpartija izšla, ki je med deržavnim zborom in med ondašnjo vlado in njenim predsednikam. Večina deržavniga zbora stojí z predsednikam zlo navskriž, od kteriga misli, de ne gré postavne poti. Kako se bojo vse te homatíje poravnale, še nihče ne vé. Scer pa je vse mirno v Parizu. — V Holstejnu je vojska jenjala; bere se, de bo en oddelk avstrijanske armade Holstein obsedel. — Minister Švarcenberg je prišel na Dunaj nazaj, kar je znamnje, de so nemške zadéve večidel poravnane. — Pruska vlada je prepovedala prodajo kónj iz svoje dežele. — V Dunajski c. k. denarni kovačnici pripravljajo mašino za kovanje noviga bakreniga drobiža po 1, 2 in 3 krajc., kar je znamnje, de bo naša vlada — kakor se že delj časa govorí — ceno avstrijanskiga denarja sploh po Francoski ceni vpeljala, kar je hvale vredno. — Mestna županija na Dunaji je sklenila, de ima Dunajski župan vsako leto 10,000 gold. plačila dobivati, razun tega 1600 gold. za kočijo, in pa staniše brez plačila. Župan perve avstrijanske županije bo pa imel tudi veliko stroškov. — Ministerstvo úka je izvolilo g. Jož. Kovačiča, bivšiga tehanta v Dolini, za šolskiga svetovavca in nadzornika narodskih šol v Terstu, Istrii in Gorici. — Posvetovanje iz vsih deželá na Dunaj pokličanih šolskih svetovavcov je jenjalo 14. dan t. m. Posvetovalo se je ministerstvo ž njimi sosebno zastran novih šolskih bukev za národne šole, in zastran omíke, plače in stanja učiteljev. — Lavantinski knezo-skof g. Slomšek so podarili za povzdigo Celjskiga gimnazija 1000 gold. — Na Ogerskim tožijo kmetovavci v več krajih zoper letašnjo zimo brez snegá in se bojé za posetve. Dervá so ondi veliko dražji kakor pretekle leta, čeravno ni zima huda. — Reženi kruh (pri hlebih za 2 groša) je ta mesec na Dunaji za 1 lot težji, zato ker žito v ceni pada. — Na Dunaji je zgubil unidan nek gospod iz Ogerskiga svojo listnico (Brieftasche) iz žepa, v kteri je bilo 1500 gold. Pošten delavec jo najde in prinese nazaj. Gospod mu ves vesel 200 gold. podariti hoče — ali verli delavec vinarja ne vzame. Poštenost je pač lepa reč! Veseli Gospod je potem njegovi rodovini 400 gold. podaril.

*) Res je, res! Zató serčna hvala Vam, visoko častiti gospod, de ste nam prijazno podelili predrago nabiro slovenskih besed, ki Vam jo je castititi g. Volčič iz Liburnije poslal. Porabila se bo čisto vsa v našim slovenskim besedniku; nektere besede pa bomo tudi v »Novicah« naznanili. Lepa hvala Vam pa tudi za to, de ste g. Volčiča nagovoríli, de naj nam večkrat kaj iz svojiga kraja pošlje. — S to očitno zahvalo do Vas pa zedinimo tudi očitno prošnjo do gosp. Volčiča: naj nam blagovoljno podari iz svoje nabere, kar vé, de zamore k povzdigi in napredku slovenskiga jezika pripomoči. Vam, iskreni rodoljub, so odperti bogati zakladi čiste slovenščine — Vaše rodoljubje nam je znano. — stopite v kolo z nami in darujte nam, česar nam manjka. Slovenski národ Vam bo za to hvaležen. Vred.

Odperto pismibe
čast. gosp. dopisnikam Novíc.

De bi g. dopisniki »Novíc« za poslane spise še samí poštnino z markami plačevali, bi bilo silno nespodobno terjanje. Prosimo tedaj, de nam tisti gospodje, ki nam večkrat dopisujejo, dovolijo, de si bomo marke vsih od njih prejetih pisem zapísali in jim stroške vsake kvatre povračali. Ali opomniti moramo, de to ne veljá od tacih pisem, ki zadevajo samosvojne ali zasebne rečí (eigene oder Privatangelegenheiten), — za take pisma ne moremo mark povračevati.

Vred.

Prosimo za odgovor.

Mesci ín mesci so pretekli, brez de bi bilo tužno serce slovenskiga rodoljubja s kako gledišno igro razveseljeno bilo. Prosimo Vas tedaj, ljube Novíce*), oznaniti nam: alj se saj po novim létu ktera ura blíža, ki bo naše serca z veseljem v gledišu napolnila? In ako je ne veste, obudite s svojími priljudnimi besedami serca tistih slavnih gospodičin ín gospodov, ki so nas že večkrat z igrami v mili domači besedi razveselili! — Pridobite nam vesel, kratkočasín večer; saj vunder ni uzroka, ki bi to opoveral; saj imamo več igrá za gledíše pripravnih, rodoljubih gospodičin ín gospodov tudi, ki, nadušeni od goreče ljubezni do svoje domovíne, so nam že večkrat izverstno umetnost v domačih igrah razodeli.

To so želje in prošnja mnogih mnogih rodoljubov. J. P

Popravik.

V predposlednji list »Novíc« se je več tiskarnih pogreškov vrinilo; eden nar važniših je, de cena »kemije« ni po 40, ampak po 45 krajc. Vred.

*) Tudi »Novíce« že milo pogrešujejo predolgo odlašanje slovenske igre in bojo rade spodbodile odbor za gledišne igre, kterimu je ta reč izročena. Nadjamo se tudi, de rodoljubne gospodične in gospodje, kterih prijetne igre so Ljubljano že večkrat razveselile, se bojo z veseljem vdali razodeti prošnji. Vred.

Denarne naznanila.
Na Dunaji 18. prosenca 1850.

Bankne akcije		1138 gl.		Esterhazijeve srečke	po 40 gl.	—	gl.
Metalične obligacije	po 5 %	94 1/2	»	Windišgrecove srečke	po 20 gl.	—	»
	» 4 1/2 »	82 1/2	»	Akcije severne železnice		117 1/2	»
	» 4 »	—	»	» južne »		—	»
	» 3 »	—	»	» Milanske »		75	»
	» 2 1/2 »	—	»	Cekini cesarski 100 gl. za		133	»
Bankne oblig.	» 2 1/2 »	—	»	Sreberni denar 100 gl. za		130	»
Posojila od leta 1834		201	»				
» » 1839		115 3/8	»				

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*

3. DOKLADNI LIST

k 4. listu Novic. 1851.

Kdor želí, kako oznanilo v *dokladni list* natisniti in Novicam perdjati, plača za *vsako verstico* z navadnimi *srednjimi* čerkami 4 kr., če oznanilo le enkrat natisniti da; *dvakrat* 5 kr. *trikrat* pa 6 kr.; za vsakkratni natis je še 10 kr. za kolek (štempel) po novi postavi za plačati. **J. Blaznik.**

(7.) (1)

Zahvala mojim sosedam.

Ne morem se zderžati, de bi se visoko častit. g. fajmoštru in svojim hvale vrednim sosedam v spodnji Pulskavi za prijaznost ne zahvalil, s ktero so me sprejeli, ko sim o poslednjih Božičnih praznikih domá bil. Poklicali so me nekteri tudi k bolni živini, kteri bi bil prav rad pomagal, ako bi ne bila bolezin že predelječ zašla, in ko bi bil mogel delj časa domá ostati. Kar sim vedil in znal, sim z veseljem pomagal. Vidil sim iz vsiga, de oni ne želijo samo, de bi se jez živinozdravništva izučil, temuč de spoznajo očitno potrebo umnih živinozdravníkov. Hvala jim zato! Dva mojih verlih sosedov, Jože Veranič in Tone Penič sta mi še denarja podarila v znamnje, de sta tudi v djanji pripravljena, mi za šolski čas na pomoč pristopiti, ako bilo potreba. Ktera šoseka ima taciga g. fajmoštra in take sosede, zamore za občni prid vse dobro pričakovati. Z veseljem in hvaležnostjo pomne v Ljubljani na vas

Jože Amon,
učenec podkov. in živinozdrav. učilnice v Ljubljani

(6.) (1)

Bokavškim kmetam.

Po ukazu vis. c. k. ministerstva od 29. kimovca 1850, v CXXIX. listu deržavniga zakonika, se zamorejo vsi do leta 1848 zaostali dolgi na ubarskim davku, na prepisnini in desetini po pravdni poti, t. j. s tožbo in eksekucijonam iztirjati. Zatorej se vsi poprejšni Bokavški kmetje, kateri so še kaj na tem ali unim davku dolžni, s tem opomnijo, svoje dolge nar dalj do 25. tega mesca za gotovo semkej odrajtati, sicer bojo po tem brištu po postavi toženi.

Bokavška kancelija v Ljubljani 12. prosenca 1850.

(5.) (1)

Oznanilo.

Zdolej podpisani oznani, de je svojo brivnico poleg noviga mosta pri sv. Jakobu odperl in se priporočí z obljubo dobre postréžbe. — Tudi iše učenca.

J. N. Köchl,
ranocelnik.

(8.) (1)

En preigran glasovir (Flügel-Fortepiano) še prav dober z 6 oktavami, ki lepo pôje, in se dobro zapera, de ne more prah va-nj, je za majhno ceno na prodaj, in sicer za 56 gold. pri J. Giontinitu v Ljubljani.

(1.) (2)

Oznanilo.

Nekdanjim podložnikam grajšine Kieselstein v Krajnji se oznani, de bojo tisti za plačilo toženi, ki so na urbarskih davšinah ali na kaki drugi davšini do konca leta 1847 „in na prepisih do 7. kimovca 1848“ kaj dolžni ostali, če do Svečnice t. l. dolgov podpisani ne odrajtajo.

V Krajnji 1. prosenca 1851.

Antonia Kalker.

(3.) (2)

Oznanilo.

V županii v Šent Vidu na Blokah v Otavah, Štruklovi vasi in per sveti Trojici skupej potrebujejo županijskiga hlapca, kterimu je sklenjeno za plačilo na leto 70 goldinarjev dati, in še kaj zraven si perslužiti. Kdor želí v to službo priti, mora katoljške vére biti, neoženjen, prav dobriga zaderžanja, slovensko in nemško brati znati in se še ta mesec per županu Janezu Balantu v Št. Vidu oglasiti.

(151.) (3)

Mit 1. Jänner 1851 tritt die

„Südslawische Zeitung“

ihren dritten Jahrgang an.

Die „Südslawische Zeitung“ ist nunmehr das einzige in deutscher Sprache geschriebene Organ der liberalen Partei im Slawenthume. Die Pflichten, welche uns diese Stellung auferlegt, sind gross und schwer; doppelt schwer aber bei unsern Pressverhältnissen.

Nichtsdestoweniger wollen wir männlich ausharren; wir werden nach wie vor die grossen Interessen des Slawenthums mit Muth und Energie vertreten, und auf der legalen Basis unsers Staatslebens der Reichsverfassung vom 4. März 1849 fussend, jedem Eingriffe in unsere nationalen und politischen Rechte, möge er von irgend welcher Seite kommen, energisch entgegentreten, und unser gutes Recht mannhaft wehren. So bisher, so auch künftighin.

Die neuen postalishen Einrichtungen einerseits, und andererseits die durch die steigende Entwerthung des Papiergeldes bedingte Erhöhung der Herstellungskosten nöthigen auch uns, den Preis unsers Blattes zu erhöhen, und kostet dasselbe nunmehr *mit täglicher portofreier Postversendung: halbjährig 6 fl. 30 kr., vierteljährig 3 fl. 30 kr. CM.*

Die Pränumerationsbeträge geniessen *keine Portofreiheit mehr*, daher ersuchen wir dieselben an die „Expedition der Südslawischen Zeitung“ franco einzuschicken.

Die Redaction.